

Andrei EȘANU, Valentina EȘANU, *Mănăstirea Voroneț. Istorie. Cultură. Spiritualitate*, Chișinău, „Pontos”, 2010, 384 p. (Istории și Documente Necunoscute – IDN. Monografii. M 4)

Monografia consacrată mănăstirii Voroneț de Andrei și Valentina Eșanu, în condiții grafice deosebite, se adresează deopotrivă specialistului și publicului larg.

În ciuda unei bibliografii bogate privind această ctitorie a lui Ștefan cel Mare, autorii îndrăznesc să propună o lucrare de sinteză, care să evidențieze rolul acestei mănăstiri în istoria, cultura și viața spirituală a Moldovei.

Cartea este structurată în trei mari părți: 1) *Studii privind istoria mănăstirii Voroneț*, cu un număr de 13 titluri, privind istoria mănăstirii, de la întemeiere până în contemporaneitate și, de asemenea, valoarea artistică a acesteia, două dintre ele, semnate de Constantin Ion Ciobanu și monahia Gabriela Platon; 2) *Pomelnicul mănăstirii Voroneț*, care include și ediția acestui document, inclusiv în facsimil; 3) *Studii în lumina Pomelnicului voronețean*, cu un număr de patru titluri.

Contribuția esențială a autorilor se evidențiază în analiza *Pomelnicului*: descriere, conținut, limbă, variante, valoare științifică și spirituală, cele mai semnificative din perspectivă istoriografică fiind studiile realizate pe marginea acestui document. Astfel, pe baza datelor istorice conținute de *Pomelnic*, autorii reiau problema întemeierii Moldovei, reconstituind lista voievozilor moldoveni din secolul al XIV-lea și contribuie la îmbogățirea informației privind familia vistiernicului Ignatie Iuga, genealogia lui Luca Arbure sau personalitatea Mariei-Oltea, doamna Țării Moldovei.

Un Indice tematic, onomastic și toponimic facilitează găsirea rapidă a informației pentru cei avizați, iar rezumatul în limba engleză face accesibil conținutul, măcar parțial, și publicului străin. Semnalăm și ilustrația de foarte bună calitate, care aduce în prim-plan pictura interioară și exterioară din biserica cu hramul Sf. Gheorghe a mănăstirii Voroneț.

Bibliografia aferentă (conținând 223 de titluri) mărturisește efortul și seriozitatea autorilor care au izbutit un frumos act de cultură.

Lidia Gross

Alexei AGACHI, *Istoria mănăstirii Hâncu (1677-2010)*, Chișinău, „Pontos”, 2010, 245 p. (Istории și Documente Necunoscute – IDN. Monografii. M 1)

În aceeași serie intitulată „Istории și Documente Necunoscute”, se integrează și această lucrare cu caracter monografic, consacrată mănăstirii Hâncu, fondată în codrii de la izvoarele râului Cogâlnic, în anul 1677, de către boierul Țării Moldovei, Mihălcea Hâncu, considerată unul dintre cele mai vechi așezăminte monahale din spațiul pruto-nistean.

După cum mărturisește autorul, acest studiu monografic reprezintă o încercare de expunere sistematică, pe baza documentelor de arhivă și a literaturii de specialitate, a istoriei mănăstirii Hâncu, de la fondare până în zilele noastre. Întreprindere nu tocmai ușoară, în condițiile în care multe documente privitoare la istoria mănăstirii s-au pierdut sau au fost distruse după desființarea sa.

Pomind de la istoriografia existentă (p. 213-216) și cu ajutorul mărturiilor istorice rămase, Alexei Agachi reconstituie istoria de 333 de ani a acestui locaș monahal, demersul său fiind structurat în cinci mari capitole, care abordează diferite aspecte: Mihălcea Hâncu, boier și dregător, conducător al răscoalei antiodomnești din anii 1671-1672 din Moldova și întemeietor de mănăstire; situația economică a locașului monahal în cele trei secole de existență; transformarea schitului în mănăstire și procesul judiciar cu pretenții la moșia acesteia; viața spiritual-religioasă a mănăstirii; bisericile, edificiile, școala, metocul și orfelinatul locașului; stareții și rolul lor în viața și activitatea comunității monastice; cărțile liturgice deținute; politica de rusificare a mănăstirilor, școlilor mănăstirești promovată de autoritățile țariste; atitudinea autorităților sovietice

„Anuarul Institutului de Istorie «George Barițiu» din Cluj-Napoca”, tom LI, 2012, p. 415-440

față de biserică și mănăstiri; cauzele care au dus la lichidarea mănăstirii (1950); reactivarea (1990) și situația actuală a locașului monahal; ctitorii, donatorii și rolul lor în istoria acestui centru monastic.

Rezumatul tradus în limbile engleză, franceză și rusă urmărește difuzarea cât mai largă a acestei lucrări care aduce în atenția cititorului valorile spirituale, artistice și culturale pe care un așezământ monastic le poate reprezenta.

Indicele de nume și locuri încheie acest volum, bogat ilustrat, care, împreună cu cel dedicat mănăstirii Voroneț, reprezintă apariții editoriale deosebite, prin conținut și calitate grafică.

Lidia Gross

ZSOLDOS Attila, *Magyarország világi archontológiája 1000-1301*, Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 2011 (História Könyvtár. Kronológiák. Adattárak. 11), 382 p.

Dedicată memoriei lui Engel Pál, fără îndoială și sprijinul căruia, mărturisește autorul, nici n-ar fi început acest demers, volumul de față continuă direcția inițiată de ilustrul său predecesor, cu toate că, din punct de vedere cronologic, el se plasează într-o epocă anterioară, respectiv cea a dinastiei arpadiene (a. 1000-1301).

Apărută în anul 1996, cartea lui Engel Pál, în două volume, consacrată archontologiei laice a regatului maghiar între anii 1301-1457 (perioada dinastiilor mixte până la epoca lui Mathia Corvinul), s-a impus cu rapiditate ca un instrument indispensabil medievistilor preocupați de epoca respectivă, oferind informații sistematic ordonate, inclusiv pentru spațiul Transilvaniei actuale.

Volumul semnat de Zsoldos Attila se înscrie în aceeași tendință de restituire a unei epoci istorice, prin alcătuirea unei baze de date, extrem de prețioase, care conferă lucrării un loc ce îl depășește pe cel de simplu „auxiliar”. Este vorba de primele două secole din istoria regalității maghiare, o epocă a începuturilor, tocmai din acest punct de vedere, mai dificil de abordat: pe de o parte, datorită deficitului documentar, iar pe de altă parte, pentru că în această perioadă, încă, structurile organizatorice (administrative, politice, judecătorești etc.) sunt în formare, lipsite fiind de continuitatea și stabilitatea pe care le-o conferă un stat consolidat.

Datorită acestor particularități, și structura lucrării este puțin diferită de cea semnată de Engel Pál, adaptându-se realităților pe care le ilustrează: astfel, pe lângă cele patru mari capitole (1. *Baronii*, 2. *Prelații*, 3. *Cancelaria regală*, 4. *Comiții comitatelor*), comune ambelor lucrări, în cea de față apar subcapitole particulare, referitoare, de exemplu la dregătoriile etnice (*comes Byssenororum*) sau la dregătoriile mici (*janitor, ensifer*), lipsind, în schimb, cel referitor la membrii *aulae regis*.

Datele extrase din documente editate și inedite, pentru întregul spațiu ce a alcătuit regatul Ungariei medievale, ne oferă o radiografie a realităților politice, administrative, sociale, eclesiastice din epoca dată, extrem de sugestivă pentru evoluția acestora. Foarte vizibilă, din acest punct de vedere, este organizarea administrativă, a cărei evoluție este surprinsă prin prezentarea comitatelor specifice epocii (1000-1301) și a comiților identificați, și care, comparată cu cea a perioadei ulterioare (1301-1457), oferă un punct de pornire pentru deslușirea etapelor/proceselor prin care aceasta a trecut pentru a ajunge la structura cunoscută din secolele XIV-XV.

Întregul ansamblu al lucrării este susținut de un indice al persoanelor (și funcțiilor deținute), care nu ne indică paginile corespunzătoare inserării lor, dar care ne oferă un tablou sintetic al acestora, cu trimiterea, în notă, la documentul și bibliografia aferentă.

Aparatul critic, precum și bibliografia anexată mărturisesc disponibilitatea autorului, perseverența și acribia științifică, calități absolut necesare unei astfel de întreprinderi.

În concluzie, **Archontologia** anilor 1000-1301, alcătuită de Zsoldos Attila, reprezintă un demers, care alături de cel al predecesorului său, Engel Pál, pentru anii 1301-1457, oferă mai mult decât un instrument de lucru temeinic, solid documentat și bine organizat, constituind, în cele din urmă, o sursă de informare directă în multiple direcții ale cercetării istoriei Ungariei medievale.

Lidia Gross